

การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชุมชนและท้องถิ่น
กรณีศึกษา ประเพณีชักพระตักบาตรเทโว จังหวัดสงขลา
ARTS AND CULTURE LEARNING WITH LOCAL COMMUNITIES: A CASE STUDY OF
THE TRADITION OF CHAK PHRA TAK BAT THEVO, SONGKHLA PROVINCE

พิชชากร ตะนุสะ

Phitchakorn Tanusa

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝายมัธยม

Social studies, Religion and Culture Department ,

Thaksin University Demonstration Secondary School

E-mail: phitchakorn.t@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาประเพณีชักพระหรือลากพระของชาวจังหวัดสงขลานั้นเกิดขึ้นมานานตั้งแต่สมัยศรีวิชัยตามจดหมายเหตุของภิกษุจ้อจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาวบ้านที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชน และภูมิปัญญาเชิงท้องถิ่นได้อีกด้วย

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอสภาพปัจจุบันของแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของประเพณีชักพระตักบาตรเทโว จังหวัดสงขลา แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ 2) ด้านแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม และ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ผลลัพธ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันผ่านการสร้างสรรค์ สะสม และสร้างต้นทุนใหม่ทางวัฒนธรรม พัฒนาสังคมให้เกิดคุณประโยชน์ต่อชาติทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงและแสดงความเป็นตัวตนในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีชักพระจึงเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับพุทธศาสนา การจัดพิธีชักพระจึงไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่ให้ความบันเทิงแก่ประชาชน แต่ยังเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธรูป รวมถึงการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนและการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันของจังหวัดสงขลาตลอดไป โดยองค์ความรู้จากบทความนี้จะส่งผลให้พุทธศาสนิกชนชาวสงขลา ผู้ที่สนใจ หรือชาวพุทธในประเทศไทยทั่วไปได้ทราบถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในประเพณีชักพระตักบาตรเทโว จังหวัดสงขลา ทำให้เกิดความประทับใจในมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้พบ อีกทั้งยังเป็นฐานการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และชุมชนที่จะส่งเสริมให้เกิดการเห็นคุณค่าซึ่งจะพัฒนาไปเป็นการรวมพลังในการสืบสานอนุรักษ์ต่อไป

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบชุมชน , ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น , ประเพณีชักพระ

*Received January 19, 2024; Revised February 4, 2024; Accepted February 13, 2025

Abstract

The tradition of dragging the Buddha image of the people of Songkhla province has been going on for a long time since the Srivijaya period, according to the records of Chi Ing monks, which reflects the beauty of the arts, traditions and good culture of the villagers that have been followed and passed down to the present day It also demonstrates the faith of Buddhists and local wisdom.

In this academic article, the author will present the current state of the artistic and cultural learning resources of the Chak Phra Tak Bat Thevo tradition in Songkhla Province, divided into 3 components as follows: 1) the objective aspect, 2) the artistic and cultural learning resources aspect, and 3) arts and culture learning activities. Results from the past to the present through creating, accumulating, and creating new cultural capital. Develop society to benefit the nation in terms of economy, tourism industry to keep pace with changes and express identity in arts and culture. The Chak Phra tradition is, therefore, an inheritance of the culture and way of life of the people in the community that is connected with Buddhism. Organizing a Chak Phra ceremony is, therefore, not only an activity that provides entertainment for the people. But it is also an expression of respect and faith in Buddhism, including promoting unity in the community and practising Dhamma in daily life in Songkhla Province forever. The knowledge from this article will make Songkhla people or Buddhists aware of the value of arts and culture in the Chak Phra Tak Bat Thevo tradition in Songkhla Province, creating an impression of the cultural heritage encountered. It also serves as a shared learning base outside the classroom between houses, temples, schools (Bowon) and the community to foster a sense of value that will develop into a combination of energy in further conservation research.

Keywords: Learning with local communities , Art and cultural, Chak Phra Tak Bat Thevo

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมเป็นการศึกษาที่เน้นการสะท้อนพฤติกรรมและการแสดงออกของคนในสังคมไทยที่เชื่อมโยงกับสภาพภูมิศาสตร์ ความคิด ความเชื่อ สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปรับตัวของคนในสังคมไทยมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมถึงรูปแบบการแสดงออกที่สะท้อนถึงตัวตนของผู้คนในสังคม การผสมผสานระหว่างความคิดและความเชื่อทำให้เกิดความหลากหลายของศิลปกรรมที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์ไว้ ซึ่งยังคงส่งต่อมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ Pratima Tunyaboontarakun (2017) ยังกล่าวถึงการรวมตัวของกลุ่มสังคมที่มีความคิดและความเชื่อร่วมกัน ซึ่งเป็นผลของการแสดงออกในรูปแบบที่ทั้งเป็นนามธรรมและรูปธรรมทางวัฒนธรรม

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยโดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ถือได้ว่าเป็นแผนฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่ง Thanikarn Srichan and Saowaluck Kosolkittiamporn (2023) ได้สรุปไว้ถึงแผนดังกล่าวมุ่งเน้นการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้เกิดความ

สมดุลในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ที่เป็นการพัฒนาในระยะยาว โดยมีเป้าหมายที่ความมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรม ผ่านการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเน้นการนำองค์ความรู้และการศึกษามาใช้ในการสร้างสรรค์งาน รวมถึงการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ โดยมีรากฐานจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย ทั้งนี้ Ruthaiphon Thongchaph and Naitawan Kamhom (2021) ได้กล่าวสนับสนุนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าเดิม ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่า การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องการองค์ความรู้ การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม พื้นฐานทางสังคม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) การสืบทอดทางวัฒนธรรม 2) ศิลปะ 3) สื่อ และ 4) งานสร้างสรรค์ กลุ่มเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เติบโต โดยสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ลากพระ หรือชักพระซึ่งเป็นประเพณีที่มีความสำคัญในพุทธศาสนา โดยทำขึ้นหลังจากวันมหาปวารณาหรือวันออกพรรษา 1 วัน ซึ่งตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 การลากพระเป็นการอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกแล้วแห่ไปตามลำน้ำหรือถนน ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น หากอยู่ริมแม่น้ำก็จะลากพระทางน้ำ หากห่างไกลจากแม่น้ำก็จะลากพระทางบก อย่างไรก็ตาม สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงจากกระบวนการพัฒนาทางเทคโนโลยี ทำให้คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของประเพณีบางอย่างถูกลดทอนลงไปตามความสนใจของยุคสมัย อีกทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเพณีชักพระภายใต้แนวคิดของเศรษฐกิจสร้างสรรค์สามารถดำเนินการได้โดยเน้นการผสมผสานความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีกับนวัตกรรมและการสื่อสารเพื่อสร้างคุณค่าและผลตอบแทนที่ยั่งยืนทั้งทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีชักพระและนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม โดยใช้หลักการจัดการศึกษาในวิถีชุมชนเป็นการเชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับวัฒนธรรมของชุมชนตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the National Education Commission) จากแนวความคิดของ Jitiyaporn Chaowarakul (2021) ได้เสนอแนะการทำเช่นนี้ช่วยให้การศึกษาไม่เพียงแต่เน้นการจัดการเรียนรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้และเข้าใจในประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น การนำประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมารวมในการศึกษาจึงไม่เพียงช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม แต่ยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนและส่งเสริมให้เยาวชนเข้าใจถึงคุณค่าของค่านิยมที่สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาและปรับการศึกษาภายในชุมชนให้สอดคล้องกับองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคม จึงเป็นการสร้างสมดุลระหว่างความรู้ดั้งเดิมและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในทุกมิติ

เนื้อหา

การเรียนรู้บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน

การศึกษาในแง่มุมของการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งจากการเรียนรู้ด้วยตัวเองและการเรียนรู้จากผู้อื่น รวมถึงการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นการสะสมความรู้และทักษะ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสังสรรค์ ค่านิยม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา ศักยภาพในการดำรงชีวิต ทั้ง

ในด้านร่างกายและจิตใจ การศึกษาจะช่วยให้บุคคลกลายเป็น ผู้มีความรู้ และ คุณธรรม และมีความสามารถในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ดีขึ้น การศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แต่ยังช่วยให้บุคคลสามารถ ถ่ายทอดความรู้ ที่ได้เรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้ด้วย นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม

Nuntawat Nunart (2017) ได้นำเสนอหลักการจัดการศึกษาในวิถีชุมชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การจัดการศึกษาในวิถีชุมชนจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย แต่ยังคงยึดหลักการสำคัญที่เชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับวัฒนธรรมชุมชนที่มีคุณค่าของตนเอง มีลักษณะสำคัญได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การศึกษาในวิถีชุมชนเป็นหลัก ขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม และการศึกษาชุมชนเป็นฐานแห่งการศึกษาตามอรรถาธิบาย

Thiraphong Butsarakul (2023) ได้ทำการศึกษาชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเพื่อให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวจะสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมของชุมชนได้ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อใช้ในการวางแผน และเลือกใช้แหล่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยอาศัยข้อมูลและเหตุผลได้แก่ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อกำหนดแผน ขั้นตอนต่อไปคือ การวางแผนจะต้องทำอย่างเชื่อมโยงและมีความต่อเนื่องเป็นกระบวนการ การวิเคราะห์ข้อมูลและใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม การปฏิบัติการตามแผน และขั้นตอนการประเมินผล

Nipapan Jensantikul (2021) ได้นำเสนอการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานหรือที่รู้จักในชื่อว่าการเรียนรู้โดยการบริการสังคม (Service Learning : SL) เป็นวิธีการหนึ่งที่ดีในการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับผู้เรียน ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร การเรียนรู้ในรูปแบบนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียน แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและชุมชนอีกด้วย

สรุปข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) โดยเน้นถึงความยืดหยุ่นและความเชื่อมโยงของกลยุทธ์การเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว แต่ต้องปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบริบทของกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งบางกิจกรรม เช่น การบริการสังคม (Service Learning) และการวิจัยชุมชน (Community-Based Research) อาจมีการสอดประสานหรือใช้ร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ มีใจความสำคัญในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นกรอบรวมของการบริการสังคมและการวิจัยชุมชน ดังนั้นจำเป็นต้องระบุกลยุทธ์และเป้าหมายของกิจกรรมให้ชัดเจนเพื่อความสำเร็จ ทั้งนี้ชุมชนต้องให้การส่งเสริมสนับสนุน และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ผู้เรียนต้องลงพื้นที่จริง เก็บข้อมูล ผึกคิด และแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน อาจจะต้องมีการยืดหยุ่นเวลา และรูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

- 1) กำหนดเป้าหมาย และกลยุทธ์อย่างชัดเจน เช่น การพัฒนาความเข้าใจในประเด็นสังคม หรือการสร้างทักษะการวิจัย รวมไปถึงการระบุวิธีการเรียนรู้ เช่น การเก็บข้อมูล การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์คนในชุมชน หรือการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

- 2) ส่งเสริมความร่วมมือของชุมชน ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงบทบาทในการวางแผน การเป็นที่ปรึกษา การสนับสนุนทรัพยากร หรือจัดการประชุมหรือเวทีร่วมระหว่างชุมชนและท้องถิ่น

3) จัดเวลาและทรัพยากรให้เหมาะสม โดยออกแบบตารางเวลาให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับกิจกรรมนอกห้องเรียน การจัดเตรียมทรัพยากร เช่น อุปกรณ์เก็บข้อมูล หรือที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

4) สร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ให้ผู้เรียนมีโอกาสเผชิญปัญหาและสถานการณ์จริง เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน หรือจัดเวทีสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflection) เพื่อสรุปประสบการณ์ที่ได้รับ

ประเพณีชักพระ หรือลากพระ

ประเพณีชักพระหรือลากพระเป็นประเพณีของชาวภาคใต้ โดยจะปฏิบัติกันในช่วงออกพรรษา (วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11) ซึ่งมีรากฐานมาจากเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระมารดา หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงเสร็จสิ้นการจำพรรษาและเสด็จกลับมาอย่างโลกมนุษย์ ชาวบ้านรู้สึกปลื้มปีติและยินดีอย่างยิ่ง จึงได้มีการอันเชิญพระพุทธองค์ขึ้นประทับบนบุษบก แล้วแห่ไปยังที่ประทับของพระพุทธองค์ ต่อมาสมัยหลังจากพุทธกาล ชาวบ้านได้เริ่มนำพระพุทธรูป มาแทนพระพุทธรองค์ เนื่องจากเป็นการแสดงความเคารพและสักการะพระพุทธรองค์ในรูปแบบที่สะท้อนถึงความเชื่อและความศรัทธา ในพระพุทธรศาสนา การแห่พระพุทธรูปนี้กลายเป็นประเพณีที่สืบทอดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยชาวใต้มีความเชื่อเกี่ยวกับการขอฝนจากพระพุทธองค์ เนื่องจากชาวใต้ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และการที่ฝนตกต้องตามฤดูกาลนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพาะปลูก พวกเขาจึงเชื่อว่า การทำพิธีลากพระจะช่วยให้ฝนตกตรงตามฤดูกาลเพื่อให้การเกษตรของพวกเขามีผลผลิตที่ดี Ruthaiphon Thongchaph and Naitawan Kamhom (2021) ได้กล่าวถึงการชักพระหรือลากพระของชาวใต้ไว้มี 2 ประเภทดังนี้ 1) การลากพระทางบก คือ การอันเชิญพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรขึ้นประดิษฐานบนนมพระ (คือยานพาหนะที่ใช้ประดิษฐานพระพุทธรูปในการลากพระทางบก) หรือบุษบกแล้วแห่ไปยังจุดหมายการลากพระทางบกเหมาะกับวัดที่อยู่ห่างไกลแม่น้ำลำคลอง 2) การลากพระทางน้ำ คือ การอันเชิญพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรขึ้นประดิษฐานบนเรือพระแล้วแห่ไปยังจุดหมาย การลากพระทางน้ำเหมาะกับวัดที่อยู่ใกล้แม่น้ำ

ในวันชักพระหรือลากพระจะมีการตักบาตรหน้าล้อ โดยชาวบ้านจะเตรียมอาหารมาใส่บาตร ซึ่งบาตรนั้นจะเตรียมไว้หน้าพระลาก การตักบาตรหน้านมพระเรียกว่า “บาตรหน้าล้อ” หลังจากตักบาตรเสร็จแล้วจะอันเชิญพระลากประดิษฐานบนบุษบก และเมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะนำขนมต้ม (ขนมชนิดหนึ่งทำด้วยข้าวเหนียวและห่อด้วยใบพ้อ) มาใส่บาตรและแขวนไว้หน้านมพระ และเมื่อมีการลากพระถึงหน้าบ้านใครคนในบ้านนั้นก็ให้นำขนมต้มออกมาใส่บาตร เมื่อเรือพระทุกลำมาถึง ณ จุดหมายแล้ว จะมีการประกวดเรือพระ โดยแยกออกเป็น 2 ประเภทคือ เรือพระบก และเรือพระน้ำ พอถึงเวลาบ่ายหรือเย็นก็จะลากเรือพระกลับวัด แต่ในปัจจุบันเรือพระจะจอดไว้ประมาณ 3 - 5 วันถึงจะลากกลับวัด เนื่องจากว่ามีประชาชนร่วมกันทำบุญเป็นจำนวนมาก

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ และเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญกับประเพณีท้องถิ่นอย่างประเพณีลากพระเป็นอย่างมาก โดยการสืบสารประเพณีลากพระเป็นประจำทุกปี และประชาชนต่างให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับประเพณีลากพระเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการประดิษฐ์เรือพระได้งดงาม วิจิตรบรรจงมากเป็นอันดับต้นๆ ของภาคใต้ ซึ่งกว่าจะได้เรือพระอย่างที่เห็นนั้นต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้าน และยังต้องใช้เวลากว่าแรมเดือน ซึ่งประเพณีลากพระมีการแบ่งประเภทของเรือพระออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เรือพระบกและเรือพระน้ำ หากท้องถิ่นใดมีพื้นที่ที่ติดกับน้ำอย่างอำเภอระโนด จะมีการประดิษฐ์เรือพระน้ำเพื่อลากเรือพระไปทางน้ำซึ่งจะง่ายและสะดวกมากกว่าการลากเรือพระบก ส่วนเรือพระบกโดยมากแล้วจะอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งการลากพระทั้ง 2 ประเภทนี้นอกจากจะมีการประดิษฐ์ให้ออกมาอย่างงดงามแล้ว จะต้องมีการแห่เทียนที่ยาวพอประมาณติดกับเรือพระ

เพื่อใช้สำหรับให้พระพุทธรูปชนลากล่องพระ และในส่วนของลากล่องพระบก ปัจจุบันมีการนำล่องพระมาประดิษฐ์เป็นล่องพระถือเป็นการอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนอีกทางหนึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในยุคของโลกไร้พรมแดนอย่างเห็นได้ชัด

สำหรับการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีล่องพระที่จัดขึ้นโดยเทศบาลนครสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ประเพณีล่องพระยังคงมีชีวิตอยู่และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวใต้ โดยกิจกรรมในงานประกอบด้วยพิธีสมโภช และแห่ผ้าห่มองค์เจดีย์หลวงเขาตังกวน พิธีตักบาตรเทโว การประกวดล่องพระ (ทั้งในประเภทประเพณีนิยมและประเพณีอนุรักษ์ท้องถิ่น) ขบวนแห่ล่องพระชิงถ้วย ณ บริเวณเชิงบันไดเขาตังกวนลานดอกแก้ว และบริเวณสระบัว แหลมสมิหลา การจัดงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีล่องพระให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ดั่งาม เยวชนและประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการจัดงานประเพณีล่องพระจึงไม่เพียงแต่การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวและการสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน

ทั้งนี้ Wilaiporn Rittikooop (2018) ได้นำเสนอแนวการเรียนรู้ที่สามารถปรับประยุกต์ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) หรือการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มาผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการบูรณาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนสามารถสรุปใจความสำคัญและแปลงเป็นแนวปฏิบัติได้ดังนี้

1) การใช้บริบทของชุมชน ในการใช้ประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยชุมชนทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลและสนับสนุนการเรียนรู้ในทุกมิติ

2) การเรียนรู้เชิงบูรณาการ โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

3) บทบาทของชุมชน โดยมีชุมชนเป็นที่ปรึกษาและแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน

4) แนวทางการปฏิบัติ

4.1) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงพื้นที่สำรวจและศึกษาเรื่องราวในชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลวัฒนธรรม หรือการวิเคราะห์เศรษฐกิจท้องถิ่น

4.2) สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนและท้องถิ่น เพื่อวางแผนและกำกับกิจกรรมต่าง ๆ

4.3) จัดทำโครงการชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น โครงการศึกษาอาชีพในชุมชน โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.4) ใช้การประเมินผลแบบหลากหลาย เช่น การประเมินโดยผู้นำชุมชน การให้ผู้เรียนทำงานวิจัยย่อย หรือการนำเสนอผลงานต่อชุมชน

5) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.1) ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

5.2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน และรับรู้ถึงคุณค่าของการศึกษา

5.3) ชุมชนและท้องถิ่นเกิดความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของประเพณีชักพระตักบาตรเทโว จังหวัดสงขลา

1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้

ประเพณีลากพระจึงเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องเนื่องในพระพุทธศาสนาและเป็นพิธีที่สำคัญของชาวบ้านในเขตเทศบาลนครสงขลา ดังที่นักวิชาการและผู้รู้หลาย ๆ ท่านได้กล่าวถึง ความสำคัญและความเป็นมาของประเพณีชักพระ หรือประเพณีลากพระเอาไว้ ดังต่อไปนี้

Boonmee Thaenkaew (2004) ได้กล่าวถึงเรื่อง ประเพณีลากพระ มีใจความว่า ประเพณีชักพระลากพระ หรือแห่พระ มักจะทำกันในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันออกพรรษาของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การชักพระมี 2 ประเภท คือ การชักพระทางบกกับการชักพระทางน้ำ ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพุทธประวัติว่า เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าได้เสด็จขึ้นไปจำพรรษา เพื่อโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ตลอดพรรษา 3 เดือน พอถึงวันออกพรรษา ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 พระพุทธองค์จึงกลับลงสู่โลกมนุษย์ประชาชน เมื่อทราบข่าวก็พากันปราบปลื้มปิติยินดีทั่วหน้ากัน ชวนกันไปเฝ้ารับเสด็จพระพุทธองค์กันอย่างคับคั่ง จนมีประเพณีที่เรียกว่า ตักบาตรเทโวหรือตักบาตรดาวดึงส์ ถ้าที่ใดมีภูเขาก็มินิมต์พระภิกษุสงฆ์ลงมาจากภูเขา และชาวบ้านจะพากันรอรับอยู่สองข้างทางเพื่อตักบาตรที่เดินลงมาจากภูเขานั้น เพราะการแห่พระหรือลากพระจะต้องใช้ด้ายสายสิญจน์โยงจากพระให้ประชาชนเข้าร่วมพิธี จับที่ด้ายสายสิญจน์แห่แห่นไปช้า ๆ ก่อนจะถึงวันชักพระ 1 สัปดาห์ ทางวัดจะมีการป่าวร้องหรือประกาศให้ชาวบ้านได้เตรียมตัวว่าจะมีการชักพระ โดยการ “คุมโพน” หรือประโคมตะโพนมีการตีตะโพนทั้งน้อยและใหญ่สลับกันไป

Phra Parimin Malakunto (2022) ได้กล่าวว่า การลากพระของชาวปักษ์ใต้ เป็นการสมมติและการสมโภชเฉลิมฉลองตามเหตุการณ์ในพุทธประวัติดังกล่าวนั่นเอง โดยวิธีอัญเชิญพระพุทธรูปยืนเรียก “พระลาก” (พระปางอุ้มบาตร หรือปางประทานภัย) ขึ้นประดิษฐานบนบุษบก ซึ่งถ้าเป็นทางบกบุษบกจะตั้งอยู่บนพาหนะทำเป็นรูปเรือหรือพญานาค (ไม่มีล้อ) เรียก กันว่า “นมพระ” (พนมพระ) อันแสดงว่าประเพณีนี้น่าจะเกิดจากการแห่ทางน้ำขึ้นก่อน ชักลากแห่ แห่นไปยังตำบลต่าง ๆ ใกล้เคียง ถ้าเป็นการลากพระทางน้ำหรือทางเรือเรียก “เรือพระ” คือ เอาเรือหลายลำมาเทียบเรียงขนานผูกติดกันเป็นแพขนานใหญ่ ประดับตกแต่งอย่างปราสาทมณฑปอย่างวิจิตร งดงาม แห่แห่นด้วยเครื่องดนตรีประโคมไปตามแม่น้ำลำคลอง ทะเลสาบ ทำให้เกิดประเพณีการเล่นต่าง ๆ ตามมาอีก เช่น การเล่นเพลงเรือ การประชันปัด (ตะโพน) การประชันโพน (กลอง) การแข่งเรือ และการประกวดประชันอื่น ๆ ตลอดจนการสร้างพระพุทธรูปขึ้นใหม่ เพื่อใช้ในงานประเพณี เป็นต้น

จากหลักฐานที่ค้นพบ และจากคำกล่าวของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านสามารถพิสูจน์ได้เป็นอย่างดีว่า ประเพณีลากพระ หรือชักพระของชาวจังหวัดสงขลาเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของศิลปะ และประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาวบ้านชุมชนที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมานับแต่ครั้งโบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน โดยใช้คำแทนของประเพณีนี้ว่า “ประเพณีชักพระ” ซึ่งเป็นคำที่คนส่วนใหญ่มักนิยมเรียกกัน

2) ด้านแหล่งการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม

Phra Parimin Malakunto (2022) ได้กล่าวถึงเรือพระในเขตในเขตเทศบาลนครสงขลา ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของประเพณีชักพระ หรือลากพระ เรือพระในเขตในเขตเทศบาลนครสงขลาอาจจะเป็นเรือ หรือล้อเลื่อน ใช้สำหรับวางบุษบกเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปที่จะใช้เพื่อการชักลาก หรือแห่แห่นไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่เรียกว่า เรือพระ คือ เรือหรือรถหรือล้อเลื่อนที่ประดิษฐ์ตกแต่งให้เป็นรูปเรือ แล้ววางบุษบกซึ่งเรียกว่า นมหรือยอดนมหรือนมพระ สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปประดิษฐานใช้สำหรับลากในวันออกพรรษา ถ้าใช้ลากทางน้ำเรียกว่า เรือพระน้ำ ซึ่งจะใช้เรือจริง ๆ มาประดิษฐ์ตกแต่ง ถ้าใช้ลากทางบกเรียกว่า เรือพระบก จะใช้รถหรือล้อเลื่อนมาประดิษฐ์ตกแต่งให้เป็นรูปเรือ

เรือพระถือได้ว่า เป็นศิลปวัตถุที่ทรงคุณค่า โดยเน้นถึงหลายมิติที่เรือพระมีบทบาทในสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเช่น มีบทบาทสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของพิธีในประเพณีชักพระหรือลากพระ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและสักการะพระพุทธรูปผ่านการแห่เรือพระที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไว้บนเรือ เป็นเอกลักษณ์เชิงช่างท้องถิ่นที่สะท้อนถึง ความชำนาญทางช่าง และความคิดสร้างสรรค์ของช่างท้องถิ่น โดยลวดลายและการออกแบบของเรือพระมักมีความวิจิตรบรรจง ซึ่งบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ที่ไม่เหมือนใคร และเป็นสื่อกลางและศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างสิ่งของทางศิลปะ แต่ยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของเรือพระไว้ดังนี้ Somkiat Phumisiripaiboon (1998) ได้ศึกษาเรื่องการทำเรือพระในเขตในเขตเทศบาลนครสงขลา กล่าวถึงคุณค่าของเรือพระครอบคลุมด้านต่าง ๆ ได้แก่ คุณค่าด้านศาสนา คุณค่าด้านอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณี คุณค่าด้านอนุรักษ์ส่งเสริมสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาเชิงช่างซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถของช่างในท้องถิ่นที่มาร่วมกันสร้าง คุณค่าด้านปลูกฝังจริยธรรม คุณค่าด้านสังคมสัมพันธ์ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านเศรษฐกิจและการส่งเสริมการท่องเที่ยว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณค่าและความสำคัญเรือพระนั้นนอกเหนือจากมีความสำคัญในฐานะสัญลักษณ์ในงานประเพณีชักพระ ที่สร้างเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นพุทธบูชาแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ยังมีคุณค่าและความสำคัญในฐานะที่เป็นจุดศูนย์รวมของภูมิปัญญาเชิงช่างท้องถิ่น ฝีมืองานศิลปกรรมของคนในท้องถิ่นและยังเป็นสื่อกลางที่ดึงให้คนในชุมชนชุมนุมมาพบปะสังสรรค์ มีการสานสัมพันธ์ในรูปแบบชุมชนสามัคคีอีกด้วย

3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม

นอกจากจังหวัดสงขลาจะมีการชักพระตามประเพณีแล้ว Songkhla Provincial Hall (2022) ได้กำหนดกิจกรรมสำคัญที่จะต้องมีเสมอ ดังนี้

3.1) การเรียนรู้พุทธประวัติผ่านเรือพระ Wongsiri Rueangsrt (2022) ได้แนวความคิดเกี่ยวกับเรือพระไว้ว่า เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากพลังและความร่วมมือของชาวบ้าน โดยใช้สิ่งประดิษฐ์ทางทัศนศิลป์ในการสร้างสรรค์ ซึ่งมีความเชื่อและนัยสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยการสร้างเรือพระมีการอ้างอิงถึงพระพุทธรูปเจ้า และลัทธิทางศาสนาที่มีความสำคัญในชุมชน การสร้างเรือพระสามารถเปรียบเทียบกับศิลปะทางศาสนาที่สะท้อนถึงการสร้างสรรค์เพื่อบูชาพระพุทธศาสนา โดยเรือพระไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการประกอบพิธีทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อสารถึงคุณธรรมและความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อพระพุทธศาสนา นอกจากนี้การสร้างเรือพระยังมีการสอดแทรกเรื่องราว โดยมีการผสมผสานพุทธประวัติ หรือเรื่องราวของพระพุทธรูปเจ้าเข้าไปในการออกแบบและสร้างเรือพระ ทำให้การสร้างเรือพระเป็นสื่อกลางที่ช่วยเชื่อมโยงศิลปศาสนา และค่านิยมทางสังคมของชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน อาทิเช่น ตามความเชื่อในสมัยพุทธกาลเกี่ยวกับพระพุทธรูปเจ้าเสด็จมาโปรดพระมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พุทธประวัติเกี่ยวกับการประสูติ ตรัสรู้ หรือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของเรือพระ และสนับสนุนให้ทุกคนทุกภาคส่วนได้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของงานพุทธศิลป์บนเรือพระ ไม่เฉพาะเพียงแต่เรือพระ แต่รวมถึงงานพุทธศิลป์แขนงอื่น ๆ ด้วย

3.2) การประกวดเรือพระ หลักเกณฑ์และวิธีคัดเลือก ตัดสินแพ้ชนะ พิจารณาถึงความสวยงาม ส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีชาวบ้านในเขตเทศบาลนครสงขลา ทั้งเรือพระบกและเรือพระน้ำ ได้ประดับด้วยสิ่งประดิษฐ์อันวิจิตรตระการตา เช่น เรือพระบกคานรองร้านม้าและสลักเป็นพญานาค 2 ตัว ยกหัว ชูหางอนสะบัดหาง เลื้อยเคียงคู่ประคองบุษบกไปตามเส้นทาง ยิ่งดูยิ่งเพิ่มศรัทธาเราใจ จนเข้าไปร่วมขบวนโดยไม่รู้สึเหนื่อย

3.3) การแข่งตะโพน ซึ่งเป็นกลองชนิดหนึ่ง หัวสอบท้ายสอบตัวตะโพนทำด้วยไม้ชิงด้วยหนัง หัวท้าย มีฆารอง ตีด้วยฝ่ามือ เข้าทำการแข่งขันครั้งละคู่ ตัดสินโดยการฟังเสียงเป็นสำคัญ วิธีแข่งขันเรียง ตะโพนตามกัน 2 ใบ ใบแรกจะตั้งเสียงตีก่อนใบที่ 2 จะตัดเสียงทีหลัง คณะกรรมการจะฟังเสียงทางด้านหลัง ของตะโพนทั้ง 2 ใบ และต้องอยู่ ห่างไกลจึงสามารถแยกเสียงตั้งและเสียงตัดได้ดี คู่แข่งขันจะสลับวางด้านหน้า และด้านหลังอย่างน้อยคนละหนึ่งครั้ง ตะโพนอีกประเภทหนึ่งตีด้วยไม้ผู้ตีกลองต้องแข็งแรงวิธีแข่งขันจะตีแรง ๆ รัว เร็ว ๆ และช่วงเวลาที่ยาวนานผลัดเปลี่ยนตีโชว์คนละครั้ง

3.4) การแข่งขันซัดขนมต้ม เป็นกีฬาที่รุนแรง ผู้แข่งขันต้องตาเร็ว มือเร็ว มีทักษะในการขว้าง ปาแม่นยำด้วยอุปกรณ์ในการแข่งขัน คือ ขนมต้มสามเหลี่ยมและจัดทำเป็นขนมต้มชนิด แข็งขันเฉพาะ บางแห่ง ใช้ข้าวเหนียวผสมทรายห่อด้วยใบกะพ้อ ต้มหรือหนึ่งจนแห้งให้ข้าวเหนียว แข็ง วิธีแข่งขันแข่งเป็นคู่ ๆ และใช้ สนามกว้าง ๆ ผู้ข่มยืนห่างจากนักกีฬาในระยะที่ปลอดภัย เตรียมการโดยคู่แข่งมีขนมต้มข้างละ 30 - 40 ลูก ยืน ห่างกันประมาณ 12 เมตร กติกาในการแข่งขันใช้ ขนมต้มปาให้ถูกร่างกายของคู่แข่งให้มากที่สุด ห้ามปาต่ำกว่า เข็มขัด เมื่อหมดขนมต้มนับจำนวนที่ ปาถูกร่างกายคู่แข่งเป็นสำคัญ เมื่อจบกิจกรรมต่าง ๆ ทุกวัดต่างก็ลากเรือ พระของตนกลับอย่าง สนุกสนานสัง่ลาก่อนจากฝากมิตรต่อไป

สรุปได้ว่า กิจกรรมสำคัญที่มีอยู่ในประเพณีวัฒนธรรมในเขตเทศบาลนครสงขลา ล้วนมีความสำคัญมีที่มาที่ไปและมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เป็นกิจกรรมดั้งเดิมที่ควรสานต่อ แต่เนื่องด้วยในสังคม ปัจจุบันที่ทุกคนต่างมุ่งประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีวิต จึงไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ครบถ้วน ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่ต้องร่วมมือกันต่อไปทั้งเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามต่อไป

สรุปองค์ความรู้

บทความนี้ได้ข้อค้นพบหลักการจัดการศึกษาในวิถีชุมชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน รูปแบบการจัดการศึกษาแตกต่างกันไปตามยุคสมัย แต่ปรัชญาในการจัดการศึกษายังคงยึด หลักตามเดิม คือ เชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน ที่สำคัญคือ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสาร ประเพณีลากพระ ต้องได้รับความร่วมมือจากเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ร่วมกับองค์การบริหารส่วน จังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และ ประชาชนชาวสงขลาต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมและอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีลากพระให้เป็นมรดก ทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนและพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ได้รู้สึกหวงแหนและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่รู้จักทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติด้วย

โดยกิจกรรมดังกล่าวเน้นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนชาวสงขลามีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมเตรียมความพร้อมของเทศกาลประเพณีชักพระ และบุคคลทั่วไปสามารถเรียนรู้งานศิลปะไปพร้อมกับการ เรียนรู้วิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมทั้ง 4 กิจกรรม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความสนใจกับเรื่องราวของวิถีชีวิตของชาวบ้านตลอดจนกิจกรรม สะท้อนผ่านศิลปวัฒนธรรม ทำให้สร้างประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เคยสัมผัส และมีความตื่นตาตื่นใจมากขึ้น

ประเพณีชักพระแต่เดิมจุดประสงค์ของการสร้างประเพณีนี้ขึ้นก็เพราะต้องการสื่อถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทธองค์เพื่อให้คนรุ่นหลังได้นำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดความสงบในสังคม แนวทางทั้งหลายที่มีมาใน ประเพณีชักพระ ประมาณค่าไม่ได้จึงกล่าวได้เพียงว่าเป็นประเพณีที่ควรรักษาให้คงอยู่ และอยู่คู่กับจังหวัด สงขลาตลอดไป การตีความองค์ประกอบต่าง ๆ ของการงานพุทธศิลป์บนเรือพระหรือกิจกรรมในประเพณี

ชักพระ สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าที่แฝงอยู่บนเรือพระ ถือเป็นความจำเป็นของการเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมการชักพระในภาคใต้ เพราะถ้าหากผู้เข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมการชักพระได้มีความเข้าใจถึงคุณค่าต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในความสวยงาม ก็จะช่วยให้การเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมการชักพระ มีทั้งความสนุกสนาน เพลิดเพลินและความสุขทางด้านจิตใจ นอกจากนี้ การตีความและเข้าใจศิลปวัฒนธรรมที่อยู่ในงานพุทธศิลป์ ทั้งส่วนที่เป็นรูปแบบ พระลากงล้อธรรมจักร เครื่องตกแต่ง และเครื่องดนตรีประกอบเรือพระต่าง ๆ ก็จะช่วยให้การเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมการชักพระเกิดอรรถรส ทั้งส่วนที่เป็นความงดงามทางกายภาพ และคุณค่าทางด้านจิตใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมนั้นจึงมีคุณค่าอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นประเพณีวัฒนธรรมในรูปแบบใดต่างก็มีคุณค่าและมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น หากได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนไม่ปล่อยให้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของเราสามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

References

- Butsarakul, T. (2023). Community Lifelong Learning Management to Create a Learning Community. *Journal of Management and Local Innovation*, 5(7), 448-463.
- Chaowarakul, J. (2021). Analysis of Knowledge Management Components of Local Wisdom of Educational Institutions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area. *Rajapark Journal*, 15(40), 214-226.
- Jensantikul, N. (2021). Community-Based Learning Process: Reflections on Experience and Learning. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahamakut Buddhist University Isan Campus*, 2(3), 78-85
- Malakunto, P. (2022). *The Guideline to Rehabilitation and Conservation of Chak Phra Tradition in Area of Nakhon Songkhla Municipality*. Thesis, Master of Arts (Social Development), Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Nunart, N. (2017). Local Wisdom as the Value of Life and Culture for Sustainable Education. *Social Sciences Research and Academic Journal*, 12(34), 17-26.
- Phumisiripaiboon, S. (1998). *Study of making Buddhist monk boats in Songkhla Province*. Thaksin University, Songkhla Province
- Rittikoop, W. (2018). Community-Based Learning: Effective Pedagogy Strategies for Teachers in the 21st Century. *Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University*, 11(3), 179-191.
- Rueangsrt, W. (2022). Uniting the volunteer spirits to continue the Buddhist Art of “Ruea Phra” Southern culture traditions of Khuansuban temple Khuansuban sub-district, Nasan district, Suratthani province. *Journal of Social Science Development*, 5(2), 1-19.
- Srichan, T., & Kosolkittiamporn, S. (2023). 20 years of national strategy for the development of Thailand. *Journal of Modern Learning Development*, 8(1), 413-435.
- Songkhla Provincial Hall. (2022). Buddha boats from various temples In Songkhla Province, the procession moves in a grand and spectacular way, continuing the good cultural

heritage in the 2022 Buddhist Monk Drag and Alms Giving Festival. *Activity news*.
<https://www.songkhla.go.th/news/detail/7733>

Thaenkaew, B. (2004). *Buddhist traditions and rituals*. Odeon Store.

Thongchap, R., & Kamhom, N. (2021). ChakPhra Tradition: Integration to Promote Learning Management in Social Studies Subjects religion and culture Ban Khlong Khut School Satun Primary Educational Service Area Office. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 253-272

Tunyaboontarakun, P. (2017). Enhance art and culture awareness by Place-based Art Education. *Veridian E-Journal Silpakorn University Humanities, Social Sciences, and Arts*, 10(3), 2732-2749.